

Po razstavah

Študijske zbirke Narodnega muzeja Slovenije. Stalna razstava na Maistrovi 1 (kompleks Metelkova). Vabilo kolegom

Počasi, a vztrajno se odpirajo obsežne stalne razstave naših osrednjih nacionalnih muzejev. Zadnja leta končno postajajo lažje dostopne bogate zbirke predmetov, ki so sad ustvarjalnosti in življenja naših prednikov. Dobro leto so za javnost v nastajajočem muzejskem predelu Metelkove ulice odprte tudi študijske zbirke Narodnega muzeja, za katere skrbimo na Oddelku za zgodovino in uporabno umetnost.

Na ogled so v novi stavbi, ki jo je Narodni muzej Slovenije (poleg matične palače na Prešernovi ulici, v kateri je stalna razstava najzgodnejših obdobj) pridobil v nekdanji vojašnici, v sosedstvu Slovenskega etnografskega muzeja, Moderne galerije, Kinoteke in Zavoda za varovanje kulturne dediščine. Bližina drugih muzejev kar kliče po snovanju vsebinsko komplementarnih razstav. Preoblikovanje kompleksa Metelkova je delo arhitekturnega biroja Groleger. V novi stavbi Narodnega muzeja Slovenije (skupaj skoraj štiri tisoč kvadratnih metrov) je klet namenjena depojem, zastekljeni prizidek restavratorskim delavnicam in predavalnici, pritličje občasnim razstavam, obe nadstropji pa stalni razstavi študijskih zbirk.

Stavba NMS z Maistrove ulice (foto: Maja Lozar Štamcar (NMS)).

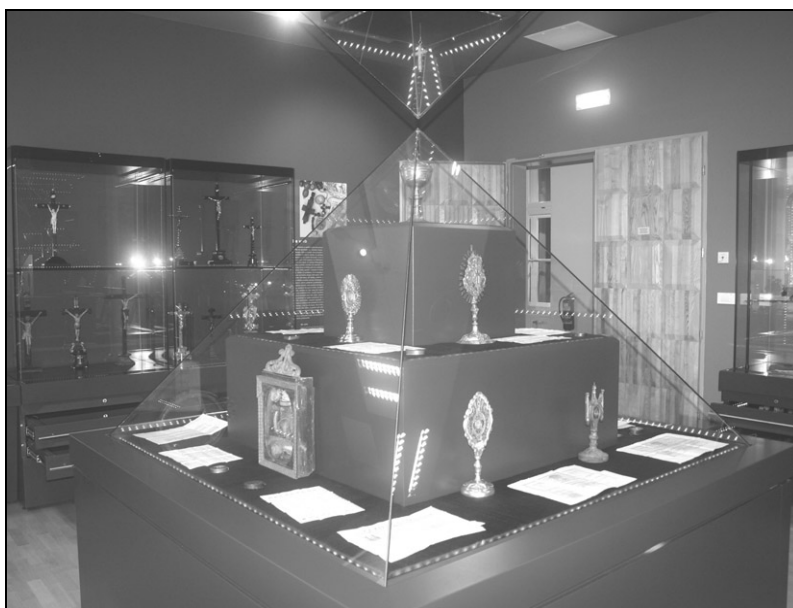
Stavba NMS z dvorišča od Metelkove ulice (foto: Maja Lozar Štamcar (NMS)).

V osemdesetih letih devetnajstega stoletja zgrajena matična muzejska stavba na Prešernovi je postala za hitro naraščajoče fonde predmetov premajhna že med vojnama. Odtlej so se zgodovinske zbirke selile iz enega neustreznega skladišča v drugega in le njihovi drobci so sem in tja prišli pred oči javnosti. Zdaj so končno dobile stalen dom. Prvič v skoraj dvestoletni zgodovini našega najstarejšega in največjega muzeja so spravljene v namensko zgrajenih depojih (čeprav žal močno poddimenzioniranih) z namensko zasnovano depojsko opremo in prvič po več kot šestdesetih letih je njihov reprezentativni del stalno na voljo za preučevanje in navdih.

Končno so naši bogati fondi kot nenadomestljiv primarni vir neposredno dosegljivi tudi vam, vsem kolegom zgodovinarjem. Življenje v preteklosti lahko rekonstruiramo ne samo iz pisnih, slikovnih in ustnih virov, ampak tudi materialnih. Poleg arhitekturnih lupin, hiš, so to prav njihovi nekdanji inventarji – množica vsakdanjih in manj vsakdanjih predmetov. Tridimenzionalni predmeti, avtentične priče nekega časa in prostora, so pogosto že znani, ker so povezani z eminentnimi osebnostmi, slovenskimi ustvarjalci, umetniki, politiki, gospodarstveniki. Včasih predmete razumemo simbolno, v zvezi s pomembnim zgodovinskim dogodkom, obdobjem ali krajem. A to je le ena dimenzija.

Vhodna avla (foto: Maja Lozar Štamcar (NMS)).

Študijska zbirka devocionalij (foto: Tomaž Lauko (NMS)).

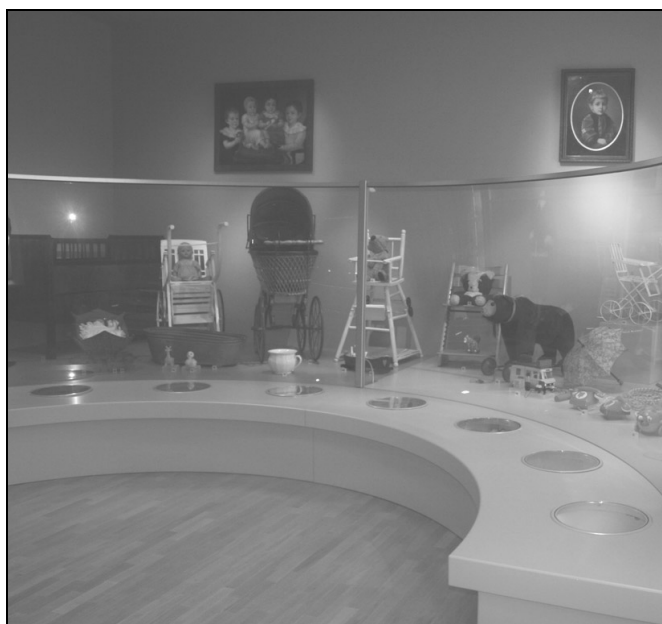

Študijska zbirka orožja (foto: Tomaž Lauko (NMS)).

Vsak predmet se da osvetliti iz različnih zornih kotov in naša razstava ima prednost, da omogoča spoznavanje njihovih dodatnih dimenzij. Študijske zbirke namreč omogočajo tudi preučevanje množice anonimnih predmetov. Ta množica dosega potrebno kritično maso, ki nikakor ni enaka vsoti posameznih predmetov, ampak jo pomembno presega. Marsikdaj pridemo zgodovinarji do relevantnih dognanj samo s temeljitim poznavanjem velikih količin sorodnega gradiva in takega nudijo prav največje slovenske zgodovinske zbirke na Metelkovi. Soočeni z njimi se začnemo zavedati, da so prav te predmete izdelovali, uporabljali, uničevali, občudovali tisti, ki so nekoč hodili po istih ulicah, po katerih hodimo danes mi, ljudje na odgovornih mestih, predvsem pa povsem običajni ljudje, kot smo sami – ženske, moški, otroci. Ti po sreči ohranjeni predmeti nam, če jim znamo prisluhniti, slikajo okolje, v katerem so se naši predhodniki gibali, so tekla njihova življenja. Pripovedujejo o njihovem duhovnem, čustvenem in razumskem dometu, o njihovih navadah, okusih, finančni moči, razgledanosti, navezanosti na tradicijo. Pred nami pa so tudi sami po sebi – v vsej svoji plastični tridimenzionalnosti. Do izraza pridejo drobni detajli, nastali pod prsti spretnih izdelovalcev. Občutimo teksturo kamna, kovine, papirja, tkanine in drugih materialov; njihove barve sijajo. Privlačni so tako za generaliste kot vsakovrstne specialiste, obrtne, industrijske, kulturne, umetnostne zgodovinarje. Kot pomemben delež skupne evropske, predvsem pa specifično slovenske

kulturne dediščine, nudijo možnost za globlje razumevanje naše preteklosti tudi tujim kolegom.

Na okoli tisoč kvadratnih metrih je razstavljenih več kot dva tisoč petsto muzejskih predmetov, kar je največ deset do petnajst odstotkov posameznih zbirk, ostalo se hrani v depojih. V prvem nadstropju se obiskovalci lahko seznanijo z razvojem sedežnega in shrambnega pohištva ter ur in svetil v Sloveniji, s pivskim posodjem in drugimi muzealijami iz stekla, keramike in porcelana, z devocionalijami in zapuščino sabljača Rudolfa Cvetka. V drugem nadstropju so študijske zbirke starega orožja in kovine, sakralnega tekstila, igrač, zapuščina telovadca Borisa Gregorke, ter slikarska zbirka, dopolnjena z izbranimi glasbenimi inštrumenti. Predmeti na razstavi so smiselno urejeni, najprej v večje enote po namembnosti oziroma prevladujočem materialu, znotraj tega pa bodisi kronološko bodisi po konkretni funkciji. Gre za t. i. rastočo razstavo, ki jo bomo z leti nadgrajevali z drugimi predmeti, dodatnimi slikovnimi in pisnimi podatki. V primeru pohištva, ur in svetil, denimo, bodo na voljo klasična in elektronska dopolnila, ki bodo osvetlila ljudi (snovalce, izdelovalce, lastnike, uporabnike) in kraje (izdelave in uporabe), povezane z eksponati. Razstava bo postajala še bolj večplastna z dopolnilnimi razstavicami – o zgodovini materialov, tehnik izdelave, slogovnem razvoju in podobno. Pa ne gre samo za suho razumski pristop. Očarati hočemo ne samo s sporočilnostjo, ampak tudi z lepoto predmetov, ki so nastali in bili v rabi na naših tleh.

Študijska zbirka igrač (foto: Tomaž Lauko (NMS)).

Študijska zbirka shrambnega pohištva (foto: Tomaž Lauko (NMS)).

Taka je (in bo) naša sedanja razstava, seveda pa bodo nedvomno isti predmeti in iste zbirke v prihodnjih desetletjih in stoletjih, v oskrbi naših naslednikov, vedno znova reinterpetirani in vključeni v številne druge kontekste, ki si jih v tukaj in zdaj sploh še ne zmoremo zamisliti. Zato je ključno, da jih ohranimo, in to v čim boljši kondiciji. S spoštovanjem se spominjamo zavzetih skrbnikov, ki so se trudili za pridobivanje vseh teh predmetov in ki so zaslužni za rast našega muzeja kot shrambe in izložbe dosežkov prednikov in prič preteklosti. Ta sodobna razstava (in depoji) naj bo tudi v poklon vsem ljudem, ki so z darovi, volili, prodajo, svojim angažmajem, od župnikov do plemičev, od tovarnarjev do kmečkih gospodarjev prispevali k njih-

vem nastanku. Izjemni posamezniki in ustanove so se že v prvi tretjini devetnajstega stoletja – v Prešernovem času – zavedali pomena muzejev za gospodarstvo in deželni (narodni) ponos. Ustanovili so prvi javni muzej na Slovenskem, več desetletij pozneje pa izpeljali tudi gradnjo dostojne muzejske palače. Sedanje generacije smo bile zmožne podobnega dejanja in v še eni, novi muzejski stavbi imamo od Prešernovega rojstnega dne leta 2008 stalno razstavo prej zapostavljenih predmetov. Zanja upamo, da se bo izkazala za pregledno in jasno, in da bo kot taka tudi standardna dodatna referenčna točka slovenskih zgodovinarjev.

Maja Lozar Štamcar